Kendine kendine olmak ve Tevhid inancı

Ali bey: “Risâle-i Nûr’da 21. Lem’ada geçen “Kendi kendine delil olur” ifâdesi ile bazı yerlerinde geçen “kendiliğinden olmak”, “kendi kendine olmak”, “rastlamak”, “rastgele olmak” deyimleri Tevhid inancı ile bağdaşır mı?”

Tesâdüf kelimesi lûgatte “rastlantı, rast gelmek, kendiliğinden olmak” mânâlarını ihtiva eder. Bedîüzzaman Hazretleri (ra) tesâdüfü: “Tesâdüf ise; cehlimizi örten gizli bir hikmet-i İlâhiye’nin perdesidir”1 şeklinde târif eder.

Bilincimizin dışında gelişen hareketlerin, davranışların ve olayların neden böyle geliştiğini bilemeyiz. Hikmetini bilmediğimizden, bizim cüz’î irâdemize göre “tesâdüf” diye nitelediğimiz her olay, hiç şüphesiz Allah’ın küllî irâdesiyle kuşatılmış, ihâta edilmiş, bir kast ve irâde eseri olarak ortaya çıkmıştır. Esbab nasıl Allah’ın kudretine perdeden başka bir şey değilse2; tesâdüf de Allah’ın hikmetine yalnız ve yalnız bir perdeden ibârettir. O halde; olayları anlatmak veya hikâye etmek için yalnızca “bize bakan yönüyle” kullandığımız “tesâdüf” veya “rastlamak” kelimesi; tamamen bizim bilinç kapsamımız çerçevesinde, bizim boyutlarımız içinde kalmak şartıyla kullanılabilir; ancak hiçbir olayda, hiçbir şekilde “küllî irade” yani “Allah’ın iradesi” kast edilerek kullanılamaz, kullanılması dalâlet olur.

Kâinatta ve tabiâtta, bizim bilincimiz dışında, ama Allah’ın küllî irâdesinin ihâtası içerisinde gelişen olaylar serisinin bir tanesine bile “tesâdüf” denmesine Risâle-i Nûr şiddetle karşı çıkar; bunu küfürle eş sayar ve böyle tesadüfe ancak “serseri” lâkabını uygun bulur.3 Âlemde her şey o kadar Allah’ın iradesine bağlıdır ki; hiçbir şekilde “âlemde tesâdüfe yer yoktur”4 Bedîüzzaman (ra); “tesadüfü, tabiatı ve şirki” aynı kulvarda ele alır; bu üç mücrim kavramı bir fesat şebekesi olarak değerlendirir ve bu şebekenin İslâm âleminden ihrâç edilmesi ile ilgili verilen kararı Risâle-i Nûr’un infâz ettiğini beyan eder.5 Tesadüfün yalnızca bir vehimden ibaret olduğunu, Sâniin kast ve iradesi ispat edildiği takdirde ise bu vehmin ortadan kalkacağını6; kevnî hadiselerin hiçbir şekilde tesâdüf oyuncağı olamayacağını7; nihayet derecede Kadîr, Hakîm, Basîr ve Alîm olan Cenâb-ı Hakkın işine “tesadüf”ün karışamayacağını8;

kesret tabakalarının en dağınık mes'eleleri denilen şu âlemdeki her hareketin, atılan her adımın, alınan her nefesin ve kımıldayan her yaprağın; kaderin yazdığı sayfalardan birer satır hüviyetinde olduğunu9 ve her değişikliğin, her yeniliğin, en küçük ayrıntısına ve teferruatına kadar her hadisenin birer Rabbânî mektup, kevnî âyetlerin birer sayfası ve Allah'ın isimlerinin tecellî ettiği birer ayine mertebesinde bulunduğunu yine Risâle-i Nûr îzah ve ispat eder.10

Kevnî olaylarda Allah'ın takdir buyurduğu hikmeti doğrudan göremediğimiz ve hissedemediğimiz için bu olaylar bilincimize "tesâdüf" perdesi altında yansımaktadır. Ancak tıpkı esbapta olduğu gibi, tesadüfün de zihnimizde yalnızca bir "perde" olarak kalması zarûrîdir. Aksi takdirde—maâzallah—küfür ve şirk kapısını aralamış oluruz.

ünlük dilimizde "tesadüf" yerine, olayların tamamının Allah'ın iradesinin eseri olduğu mânâsını daha iyi vurguladığı için "tevâfuk" kelimesini kullanmak mümkün olmakla beraber; yalnız "kendi cüz'î irademiz" kast edildiğinde, "tesadüf" veya "rastlamak" kelimelerini kullanmakta da bir sakınca görülemez. Meselâ, arkadaşımız ile bir caddede bilincimiz dışında karşılaşmak, Allah'ın irâdesinin ihâtası altında vuku bulmasına karşılık; bizim irâdemize göre bir tesâdüf ve rastlantıdan ibârettir. Bu durumda; bize göre rastlantı veya tesadüf olan tüm olayların, Allah katında, Allah'ın iradesiyle tanzim olunan birer tevafuktan başka bir şey olmadığını bilerek ve îman ederek, "arkadaşıma rastladım" veya, "arkadaşıma tesadüf ettim" ifâdesini kullanmamızda her hangi bir dalâlet boyutundan söz edilemez.

Risâle-i Nûr'da, "Allah'ın küllî irâdesine" nisbetle kör ve serseri olarak nitelenen "tesâdüf" kelimesi, "bizim cüz'î irâdemize" nisbet edilerek günlük dilde kullanılmıştır. Meselâ; Münâzarât'ta: "Azm-i kat'î ile maksadımın yoluna tesadüf eden her bir mehâlike gireceğim"11; Emirdağ Lâhikasında: "Ehl-i siyasete hiç bakmadığım halde, bugün tesadüfen kulağıma girdi ki; bazı camileri kaldırmak için bir mecliste, bir kısım dinsiz mebuslar çalışmışlar."12; Mesnevî'de: "Pek çok belâlara ve düşmanlara tesâdüf ettim"13; Sözler'de Mi'rac'ın anlatıldığı bölümde, Peygamber Efendimiz (asm) hakkında, "Tâ Kâb-ı Kavseyne kadar merâtib-i külliye-i esmâiyede gözüne, kulağına tesâdüf eden âyât-ı Rabbaniyeyi ve acaib-i sanat-ı İlâhiyeyi işitmiş, görmüştür"14; yine Sözler'de, "Bâzan on bin; Leyle-i Beratta okunan âyetler ve makbul vakitlere tesâdüf edenler gibi"15; Lem'alar'da, "Zülkarneyn'in mağrib tarafına seyahati,..... volkanlı bir dağın fışkırması vaktine tesâdüf ettiğini beyan etmekle..."16 cümleleri içinde; Barla Lâhikasında da meselâ; Hüsrev ağabeyin (rh) mektubunda17; Re'fet ağabeyin (rh) mektubunda18; ve Hâfız Mustafa'nın (rh) mektubunda19 kullanılan "tesadüf" kelimelerinde, sırf bizim cüz'î irâdemizin kast olunduğu aslâ şüphe götürmez.

Bu durumda; “tesâdüf” kelimesini “Tevhid inancını” zedelemeksizin, cüz’î irâdemizi kast ederek günlük dilimizde kullanabiliriz. Allah’ın küllî irâdesine nisbetle kullanmaktan ise şiddetle kaçınmalıyız.

Dipnotlar:

1- Bedîüzzaman, Sözler, s. 619;
2- Mesnevî-i Nûriye, s.13;
3- Bakınız: Şuâlar, S. 142, 522 Lem’alar, 335;
4- Mesnevî-i Nûriye, S. 205;
5- A.g.e., S. 153;
6- A.g.e., S. 213;
7- Sözler, S. 157;
8- Sözler, s. 180;
9- M. Nûriye, S.89;
10- Sözler, S. 215;
11- Münâzarât, S. 115;
12- E. Lâhikası, S. 166, 2. haşiye;
13- M. Nûriye, S. 44;
14- Sözler, S. 515;
15- Sözler, S. 312;
16- Lem’alar, S. 111
17- B. Lâhikası, S. 46;
18- A.g.e., S. 65;
19- A.g.e., S. 115 1